

M.T. ky N:o 161
n:o 278 1928

Jätetty 24/11-28 M

Kaivaus Uudenkirkon (T.l.) Kallelan Kalmumäessä kesällä
1928 (23/VII - 9/VIII)

suorittanut Helmer Salonen.

Littyä: 1 kartta;
11 valokuvaa,
ja numerot 8912:1-1291.

Kolmeen otteeseen on maisteri M. Kampman suorittanut kaivauksia otsikossa mainitussa paikassa, nim. vv. 1923, 1924 ja 1927 (ks. kaivauskertomuksia top. arkistossa). Kertomuksissaan on hän yksityiskohtaisesti selostanut paikan aseman ja luonteen, joten en tässä yhteydessä siihen enää ryhdy, samaten on hän piirtänyt kartat, m.m. yleiskartan, alueesta, joten ei ollut tarvis sitäkään laittaa.

Allekirjoittanut, ollessaan kaivausmatkalla eripuolilla Varsinais-Suomea ja Satakuntaa, sai Muinaistieteelliseltä toimikunnalta Alastaroon määräyksen mennä tutkimaan yllämainittua paikkaa. Kalmumäellä sijaitsevan saha- ja myllylaitoksen omistaja, Kosti Jalonen, oli näet pyytänyt Toimikuntaa tutkituttamaan saha-alueen aina Pilpolan raja-aitaa myöten (ks. Kampmanin piirtämää yleiskarttaa), voidakseen tasoittaa mäen tukkien kaatopaikaksi.

Tutkittava ala oli n. 500 m, kaikesta päättäen aivan alkuperäisessä asussaan (ks. valokuvaa n:o 1). Vain jokunen kataja kasvoi kummun korkeimmalla kohdalla (poistetut ennen valokuvausta) muuten oli maanpinta turvekerroksen ja sen yläpuolelle pistäytyvien kivien peittämä. Kartalle olen merkinnyt kaikki ne kivet, - kivet pääasiassa miehennostettavissa - jotka olivat maanpinnalla näkyvissä; en ole merkinnyt yhtään maanpinnan alla sijainneita kiviä, toisinaan, vähemmän tärkeissä paikoissa, merkitsin vain näkyvän osan kivistä. Mittasin aina kolme pistettä, joten ne ainakin alkuperäisessä kartassa ovat jotensakin tarkkaan; puhtaaksi piirretystä en uskalla sitä sanoa, sillä

se on tehty monessa kohden enemmän tai vähemmän "suunnilleen".

Kuten kartasta näkyy on maanpäällisiä tai maanpäälle pistäytyviä kiviä varsin runsaasti raja-aidan vieressä, myös Pilpolan puolella. Maisteri Kampman lausuu sen ajatuksen, että ne olisivat jätteitä jonkinlaisesta kivisestä raja-aidasta. Allekirjoittaneen mielestä kuuluvat ne kalmiston rakenteeseen, sillä ainakin alueen pohjois- ja koillispuolella sattuu tuo tiheästi kivetty ala yhteen nokisen maan kanssa; kiveyksen ulkopuolella joko ei ollut yhtään nokimaata, kuten on laita kartalla näkyvällä aukealla paikalla, tai vain hyvin niukasti. Samaten ruudussa J:20 oli selvä hautapaikaksi tehty kiveys, joka mielestäni tukee väitettäni.

Niinkuin mainitsin, oli tiheästi ladotun kehyksen alla hyvin nokirikasta maata, mutta ei kuitenkaan 30 à 40 cm paksuudelta. Jotavastoin sitä lounais- ja eteläreunassa, mistä kaivaus aloitettiin, saattoi olla aina 50 cm:iin. Mutta tämä kohta olikin maisteri Kampmanin kesällä 1927 löytämien rikkaitten hautojen aluetta; tavallista runsaammat olivat löydötkin tällä reunalla kaivausta. Kaivauksen keskimmäiset, pitkittäissuuntaan kulkevat ruudut l. ne kohdat, jotka kartalla ovat vailla kiviä, olivat sekä noki- että löytököyhiä. Tästä itään ja kaakonpään alkoi maanlaatu muuttua vähitellen savimaiseksi, ollen aivan reunassa puhdasta savimultaa. Siitä huolimatta tuli löytöjä kokolailalla jyrkimmältä l. siltä kohdalta, jossa näemme olevan kiviä. Näytti siltä kuin maanlaatu olisi alkuperäisestään muuttunut. Erikoisen nokista oli maa ruuduissa A - B:29 - 30, mistä löytöjä, varsinkin helmiä ja vaatespiraaleja, tuli runsaasti, mutta pahasti palaneita. Samoilla vaiheilla sijainneilla suurilla kivillä ei näyttänyt olleen mitään erikoista merkitystä; ne sijaitsivat koskemattomassa maassa, eikä olleet siis siihen siirrettyjä. Ympäristöstään jyrkästi eroava oli myös nokialue ruudussa D:16 - 17; muutamia löytöjä tavattiin siitä, mutta ei yhtään siinä sijainneen kiven alta. Luusiruja tavattiin kaikkialta nokialueelta, runsaimmin oli niitä siellä, missä esinelöydötkin olivat lukuisimmat.

Yleensä oli vaikeata runsaan kiveyksen vuoksi erottaa yhdeksi haudaksi tarkoitetut kiveykset koko kalmistoa peittävästä. Useampaa sellaista kuvitteli allekirjoittanut alueella, mutta vain kerran osuin oikeaan, nim. C - D:12 - 14 katsellessani. Otin siitä kuvan (n:o 7), joka taitamattomuuteni takia osittain epäonnistui. (Ostin näet matkalle lähtiessäni koneen, johon en ensinkään ehtinyt perehtyä ja kun sitäpaitsi en juuri koskaan ollut ottanut tämänlaatuisia kuvia, epäonnistuiivat valokuvat joko täydellisesti tai osittain). Kuvasta nähdään, samaten kartasta, miten kuusi suurta kiveä muodosti suorakaiteen muotoisen kiveyksen pohjois-eteläsuuntaan. Pohjoisimman kiven alla oli miekka, keihäänkärki, väkipuukonterä ja yksi niittinaula siten kuin kuvassa näemme. Ne sijaitsivat aivan koskemattoman maan rajassa, 40 cm syvyydessä, Jonkinlaiselta haudalta näytti allekirjoittaneesta myös kiveys ruuduissa B - C:19 - 20 (valokuva n:o 6), vaikkakaan ei siitä tavattu yhdestä kohden useampaa esinettä, mutta sen yhteydestä kylläkin, kuten luettelosta näemme. Miehen ja naisen tarpeita sisälsi kiveys ruudussa J:20, sitä en huomannut ennenkuin esineet alkoivat tulla näkyviin, varsinkin kun osa lankesi Pipolan puolelle; tarkastimme sen siitä huolimatta kokonaan. Valokuvasta (n:o 9) nähdään esineitten asema maassa, toinen sormuksista oli toisen alla. Muuten löytyivät kalmiston esineet sieltä täältä ilman mitään ulkonaista merkkiä; milloin sattui löytö jonkun kiven viereen, kuten esim. arvokkaan hopeaisen kaularenkaan löytyminen ruudusta D:7, n:o 1 suuren kiven viirestä ja pienemmän alta, milloin pelkästä mulhasta. - Kuten alussa mainitsin, ei pohjimmaisista kiviä ole kartalle merkitty, joten kartasta ei saa selvää kuvien ~~suhteista~~ ^{asemalta} suhteista, mutta niiden poisjättäminen johtuu syistä, joihin palaan myöhemmin. - En täydellisesti yhdy myöskään siihen maisteri Kampmanin väitteeseen, että vanhimmat löydöt olisivat korkeimmalta kohdalta. Tämä pitää paikkansa yllä kuvattuun suureen hautaan nähden, se näet sijaitsi korkeimmalla kohdalla, mutta muualla oli nuorempia ja vanhempia esineitä sekaisin.

Saattaa olla, että kalmisto olisi aloitettu joltakin ilmansuunnalta, joten sen toisella puolen olisivat löydöt toista puolta nuorempia; tällä hetkellä epäilen sitä, vasta sitten kun kalmisto kokonaisuudessaan on tutkittu (vielä ainakin 800 m² jällellä), voidaan se ratkaista. Olen sitä mieltä, että jätteet on pantu maahan sinne tänne ympäri kumpua.

Hasun puoleinen kalmistoalue on nyt kokonaan tutkittu. Kalmisto loppui koilliseen päin suuriin kiviin, kartalla suunnilleen ruuturiviin 38, jossa eräs suurista kivistä on puolittain piirretty; kivien pohjois- ja koillispuolella alkoi kive-
tön ala, joka laskeutui huomattavasti kivitetyistä kohdasta ja oli sitäpaitsi vesiperäinen.

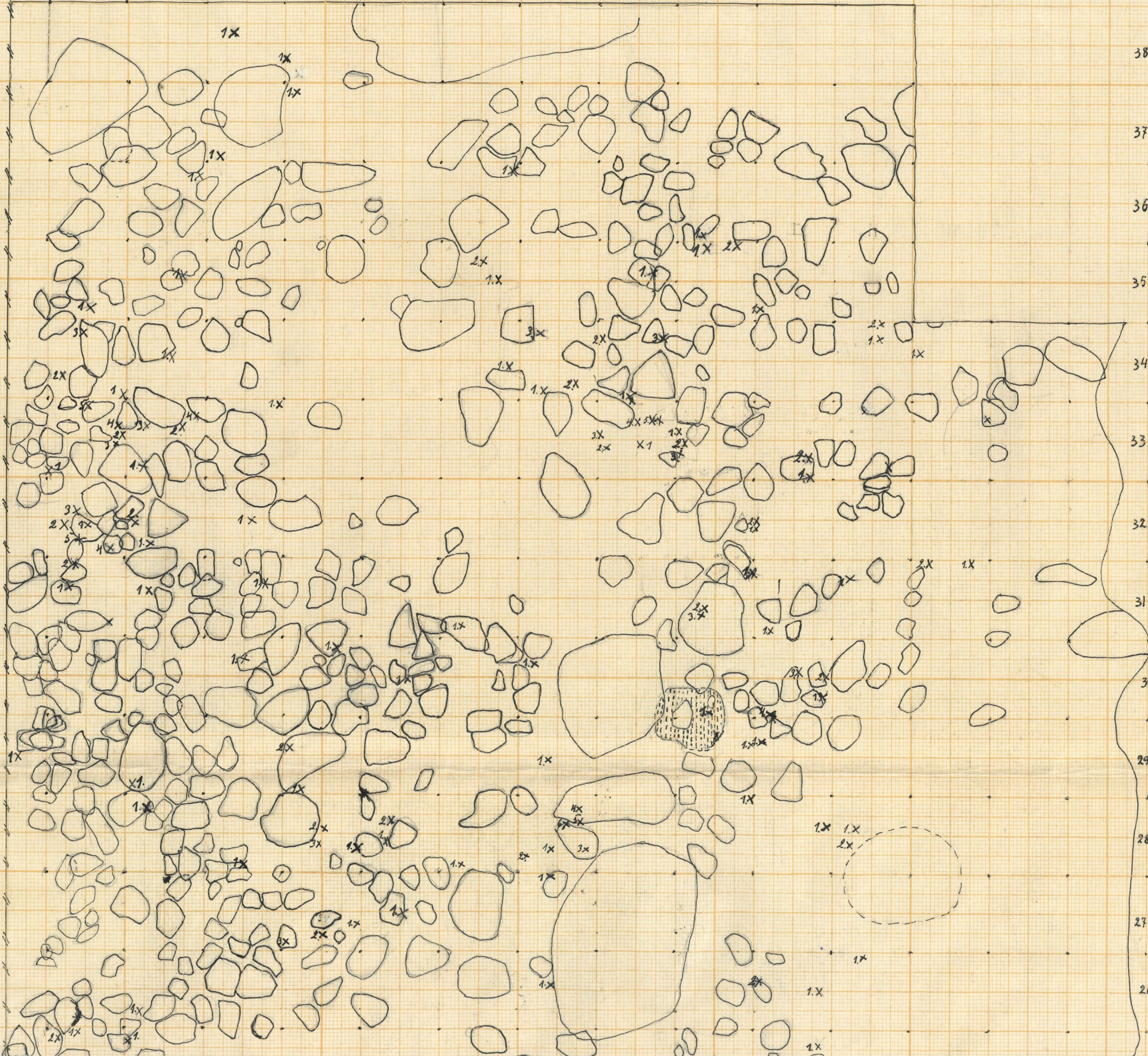
Kun sain määräyksen lähteä Kalmumäkeä tutkimaan, niin lausuttiin myös se toivomus, etten ylittäisi saamaani 3,000 markan määrärahaa, josta aikaisempaan kaivaukseen oli mennyt 800 markkaa. Oli siis 2,200 markalla tutkittava n. 500 m² polttokalmistoa. En alunperin voinut ryhtyä tutkimaan sillä tavalla kuin olisin halunnut: merkitä kaikki sekä maanpäälliset että -alaiset kivet kartalle, ja jos niitä on useampia kerroksia, niin eri kerrosten kivet eri värillä; tuo menetelmä nostaa kaivausmenot ainakin kahdenkertaiseksi, jollei enemmän, mutta siten tulee polttokalmiston luonne ja rakenne paljon selvemmäksi. Menetelmällä, jota allekirjoittanut noudatti, saadaan esineet talteen ja kartalle merkityksi, mutta kalmiston rakenne jää suureksi osaksi hämäräksi, sillä ei voida millään tehdä seikka-peräisiä havaintoja reunasta eteenpäin menemällä. Menettelin siten, että kun jokin huomattavampi esine tuli vastaan, niin annoin n. neliömetrin parin laajuiselta alalta paljastaa päältäpäin, joten yhdessä sijaitsevat esineet saatiin siten valokuvattua ja jälkimaailmalle osoitettua niiden löytyneen yhdessä sekä yht'aikaa sinne joutuneen, mitä seikkaa polttokalmistojen tutkimuksessa monasti epäillään. Seuraa en antanut käyttää, ensiksikään niin laajalla alalla ei se tule kysymykseen, toiseksi tarkastus tehtiin siksi tarkkaan - löytöjen runsaus, pieniäkin esineitä, on mielestäni sitä kyllin osoittamaan -, että seulas-

ta ei olisi ollut mitään hyötyä.

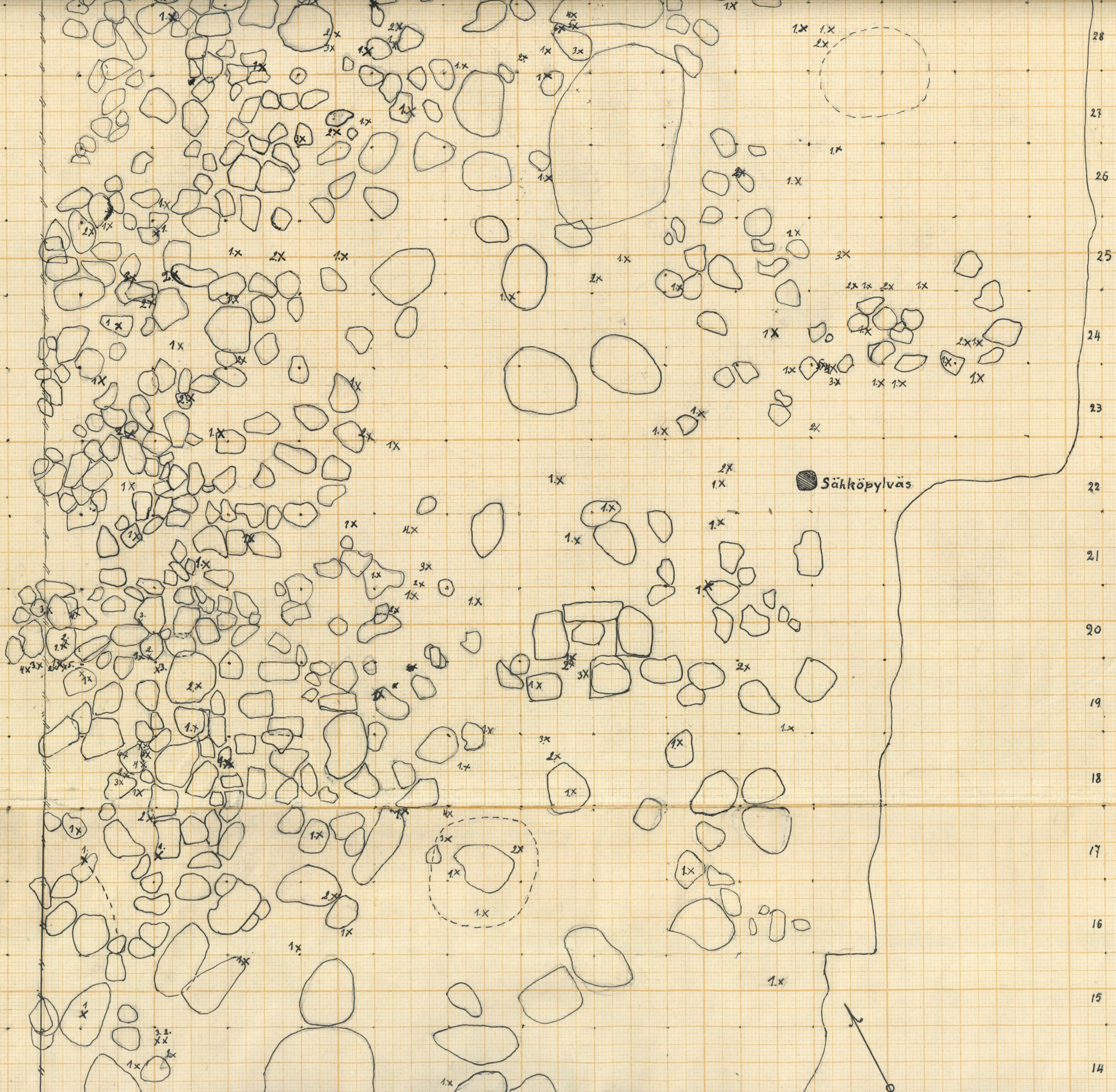
Työväkeä oli tavallisesti 10 henkilöä, maisteri Kampmanin erinomaisesti kouluttamat; kartan piirsin itse samoin valokuvasin. Kaivaus tuli maksamaan 2,307 markkaa.

Helsingissä marraskuun 14 päivänä 1928.

Helmer Salonen.

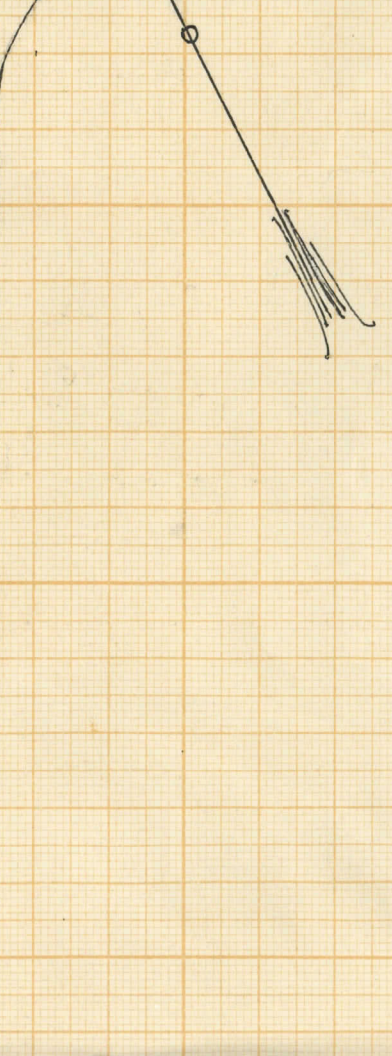

38
37
36
35
34
33
32
31
30
29
28
27
26

● Sähköpylväs

28
27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14

13

12

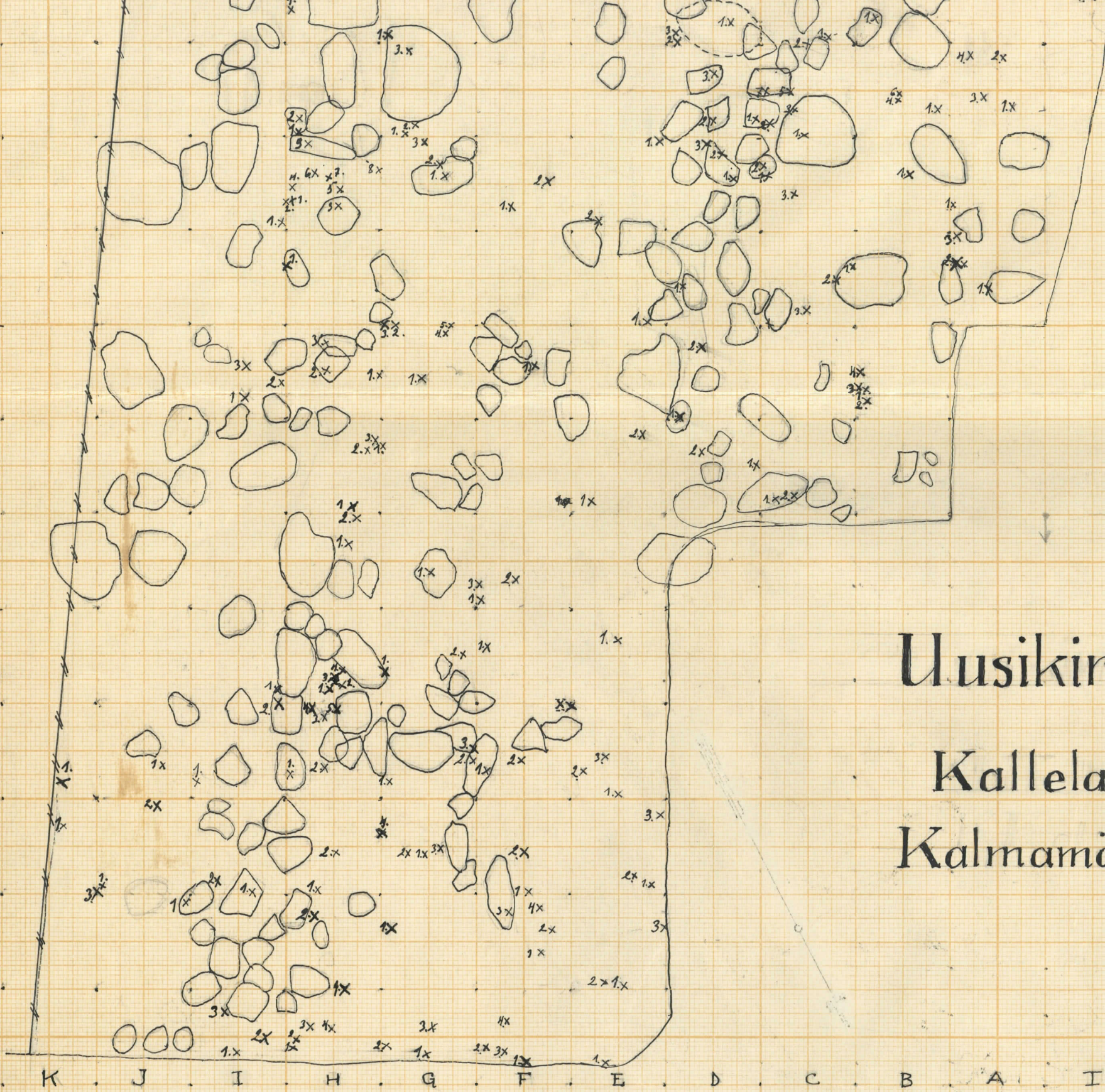
11

10

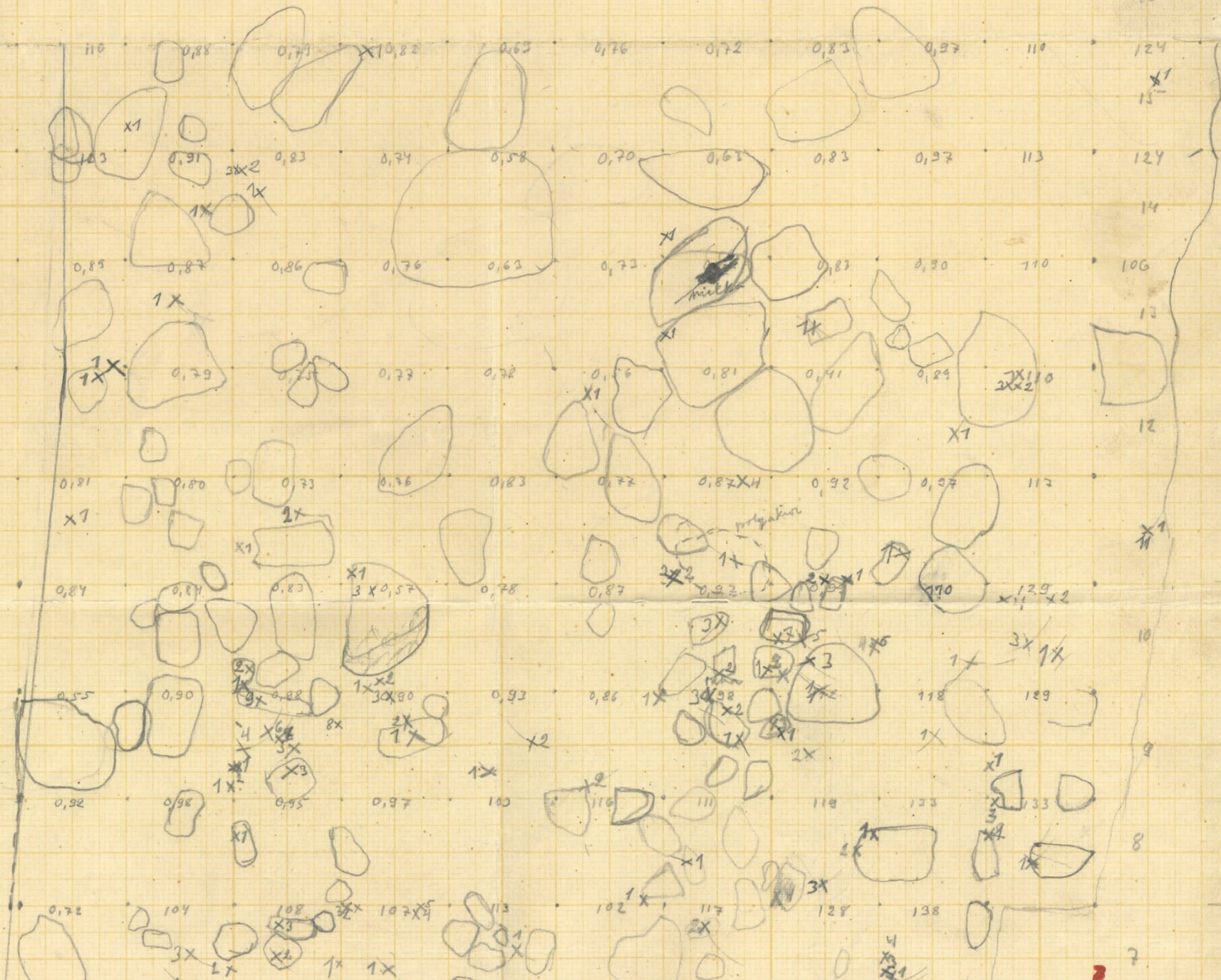
9

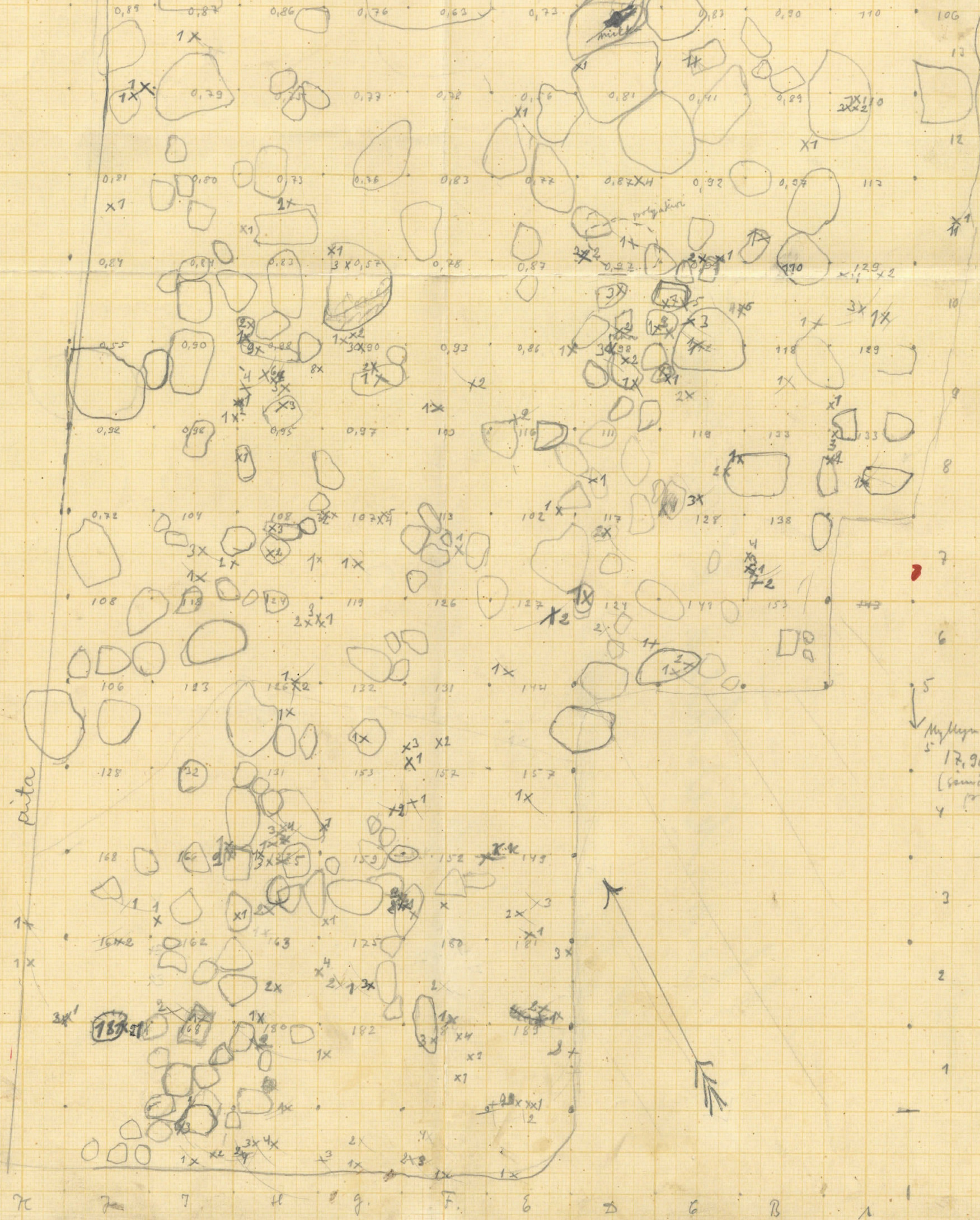
8

7

K | J | I | H | G | F | E | D | C | B | A | I

72
52

Pita

Mythos muckham
17,90 m.
(same as mountain
pita bay)

7C 7 7 H 9 F 6 5 6 B A

Uusikirkko (T.l.), Kallala, Kalumäki
el. Salonen 1928.

N° 1.

lev. 6970.

Kalumäki ennen kaivauksia; kata-
jat kuitenkin poistettut; raja-aita
S-N suunnassa.

N° 2.

lev. 6971.

Kalmistoa peitti lälläiset kivet;
kaivaukset alussa; S-N suunnassa.

Uusikiirkko (T.l.), Kallala, Kalumäki.

H. Salonen 1928.

N° 3.

kov. 6972.

Kalmisto kerausten jälkeen;
suuret kivet hämättävät;
S-N suuntaan.

N° 4.

kov. 6973.

Kuva osoittaa kalmiston maan-
päällistä kivitystä; E-W suuntaan.

Uusikirkko (T.l.), Kallola, Kalumäki.
H. Salonen 1928.

lev. 6974.

N° 5.

Kaluston pirstaa peittäviä
kiviä; N.-S. suuntaan.

lev. 6975.

N° 6

Hauta rindussa B-C: 19-20, väkä-
sen paljastettuna; S.-E. suuntaan.

Uunikirkko (S.l.), Kallala, Kalumäki.

El. Salonen 1928.

N° 7. lev. 6976.
Lanta rindussa C-D: 12-14, kaak-
kois-luode suuntaan; kivi, jonka
alla on 10 kuvattua seinettä oli-
vat, on väkään näkyvissä suuren
kiven takana.

N° 8. lev. 6977.
Lumi maakivi rindussa B-C: 29-30;
kiven lakipiste oli 0-piste.

Uusikirkko (T. 1.), Kallala, Kalnurmäki.

H. Jalonen 1928.

N° 9.

lev. 6978.

Löydöt haudasta muduissa f: 19-20;
etu alalla oleva rannerenkkaan mu-
likas hämärästi näkyvä; keuhkain-
kärki toismuokkajakana, itä-länsi-
suuntaan; taimon somuista samassa
paikassa kuin näkyvä.

N° 10.

lev. 6979.

Löydöt kuvarista n: 7 mainitusta
haudasta; veitin l. suuri väkipuuk-
ko ei näy miekon sisäpuolelta;
mittin aulä on kivellä, SH-NE-suuntaan.

Uusikirkko (T.l.), Kallala, Kalummäki,
H. Salonen 1928.

N° 11.

lev. 6980.

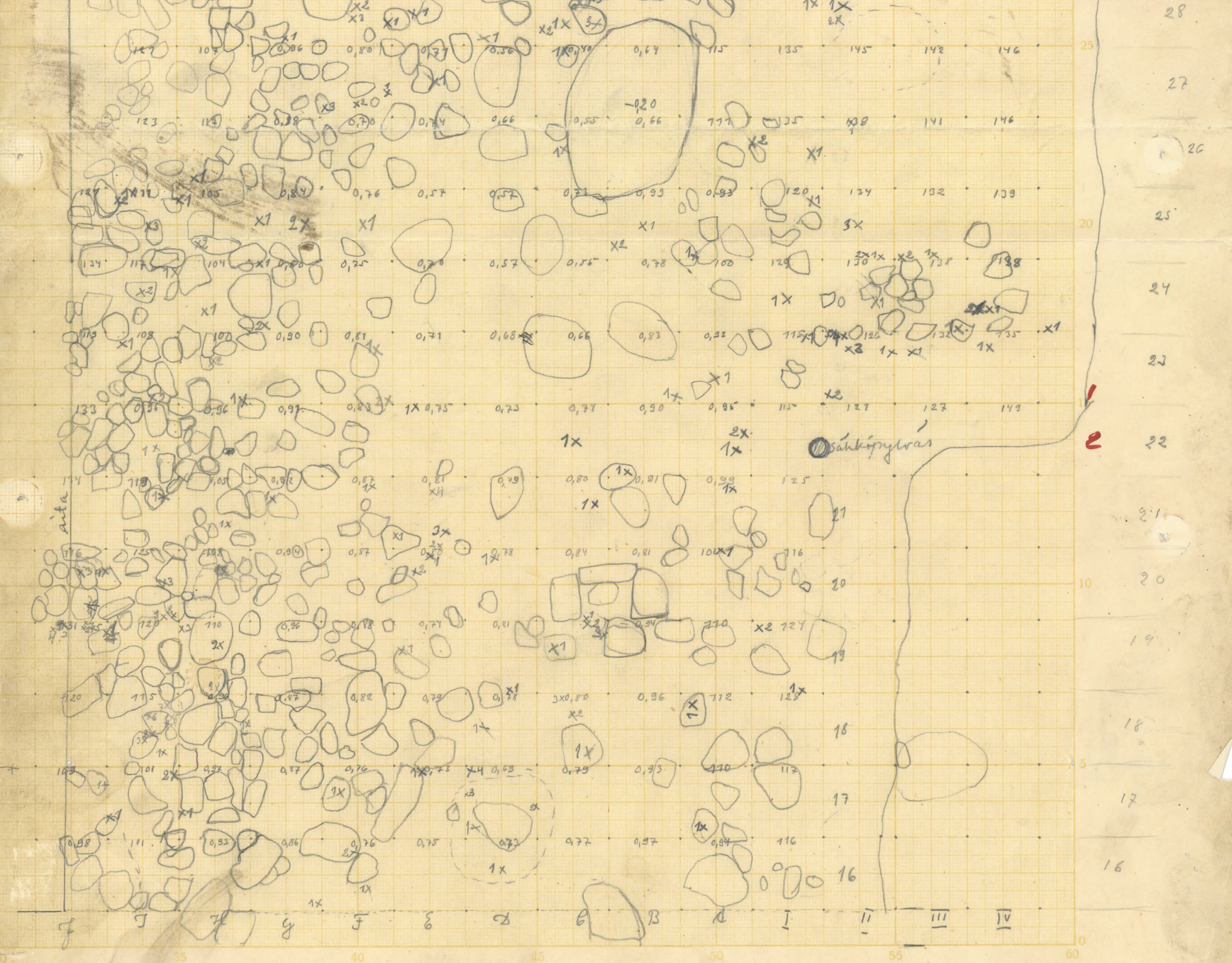
Esineitä rundusta T: 31: siippi,
keihäänkärki, viitvontorä S.N.
suuntaan.

NDALL, HELSINKI
110
0

38

37
36
35
34
33
32
31
30
29
28
27
26
25

HELSINGFORS
 110

----- marker

Kalanti, Kallala, Kalmumäki.

F. n:o 19114

Jäljellä olevaa kalmistoa.

F. n:o 19115

Uhrikin sahan vieressä.